



# การดูแลรักษาและให้ปุ๋ยข้าว

## โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ เรื่องพืชเศรษฐกิจ (ข้าว) ผ่านสื่อประสม

ปุ๋ย คือสารอินทรีย์ หรือ อนินทรีย์ ที่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองหรือทำขึ้นก็ตาม สำหรับใช้เป็นธาตุอาหารแก่พืชได้ไม่ว่าโดยวิธีใด โดยเราสามารถแบ่งปุ๋ยออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ดังนั้นเรามาทำความรู้จักกับปุ๋ยแต่ละประเภทกันดีกว่าค่ะ

- ปุ๋ยเคมี เป็นสารประกอบที่ผ่านกระบวนการผลิตทางเคมี เมื่อใส่ลงในดินที่มีความชื้นเหมาะสม ปุ๋ยเคมีจะละลายให้พืชดูดไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว

- ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นสารประกอบที่ได้จากสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและวัสดุเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรมบางชนิด ซึ่งเป็นพวกอินทรีย์สาร

- ปุ๋ยชีวภาพ เป็นปุ๋ยที่ประกอบด้วยจุลินทรีย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ และมีคุณสมบัติพิเศษสามารถสังเคราะห์สารประกอบธาตุอาหารพืชได้เอง หรือสามารถเปลี่ยนธาตุอาหารพืชที่มีอยู่ในรูปที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อพืช ให้มาอยู่ในรูปที่พืชสามารถดูดไปใช้ประโยชน์ได้

- ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ผ่านกระบวนการผลิตที่ใช้อุณหภูมิสูงถึงระดับที่สามารถฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ ทั้งที่เป็นโรคพืช โรคสัตว์ และโรคมนุษย์ รวมทั้งจุลินทรีย์ทั่ว ๆ ไป

ด้วย จากนั้นนำจุลินทรีย์ที่มีคุณสมบัติเป็นปุ๋ยชีวภาพที่เลี้ยงไว้ในสภาพปลอดเชื้อมาผสมกับปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว และทำการหมักต่อไปจนกระทั่งจุลินทรีย์ที่ใส่ลงไปปุ๋ยหมักก็มีปริมาณคงที่ คุณสมบัติของจุลินทรีย์จะช่วยตรึงไนโตรเจนให้แก่พืช และช่วยผลิตสารฮอร์โมนพืช

(ลดต้นทุนการปลูกข้าว โดย : ครูตติแดนดิน "ข้าว" : กรมส่งเสริมการเกษตร)

เมื่อได้รู้จักกับปุ๋ยแต่ละประเภทแล้ว เรามาดูวิธีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวให้ถูกต้องและเหมาะสมกันดีกว่าค่ะ ในบทความนี้จะกล่าวถึงการใส่ปุ๋ยในนาข้าว ที่มีพื้นที่เป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียว ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ และมีการปลูกข้าวประเภทไม่ว่างช่วงแสงตลอดทั้งปี

### นาหว่านน้ำตม ควรปฏิบัติดังนี้

1. การใส่ปุ๋ยเคมี
  - การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1  
ใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟต สูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 หรือ 18-46-0 เลือกอย่างใดอย่างหนึ่งในอัตรา 30-35 กก./ไร่ ใส่ในช่วงประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว
  - การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2  
ใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กก./ไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา

40 กก./ไร่ ในระยะกำเนิดช่อดอก

2. การใส่ปุ๋ยอินทรีย์

ควรไถกลบตอซังข้าวภายหลังการเก็บเกี่ยว ก่อนการไถตะ ควรใส่วัสดุอินทรีย์เพื่อบำรุงดิน เช่น มูลสัตว์ ปุ๋ยหมัก เป็นต้น ซึ่งการไถตะจะเป็นการกลบวัสดุอินทรีย์ไปด้วย อัตราที่แนะนำคือปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก 600 กก.โดยน้ำหนักแห้ง/ไร่หรือเศษใบไม้ประมาณ 250 กก.โดยน้ำหนักแห้ง/ไร่ (สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว : กรมการข้าว)

**นาดำ**

1. การใส่ปุ๋ยเคมี

- การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1

ใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟต สูตร 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 หรือ 18-46-0 โดยเลือกใช้เพียงสูตรใดสูตรหนึ่งตามความเหมาะสมในอัตรา 30-35 กก./ไร่ ใส่ในวันปักดำหรือก่อนปักดำ 1 วัน หรือ หลังจากปักดำไม่เกิน 15 วัน

- การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2

ใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กก./ไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กก./ไร่ ในระยะกำเนิดช่อดอก

2. การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปฏิบัติเช่นเดียวกับการทำนาหว่านน้ำตม.(สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว:กรมการข้าว)

**นาข้าวลุ่มตอซัง**

การใส่ปุ๋ยเคมี

- การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1

เมื่อหว่านข้าวมีใบ 3-4 ใบ หรือ 10-15 วัน หลังลุ่มตอซังให้ระบายน้ำเข้าแปลงจนดินแฉะแต่ไม่ท่วมขัง ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 15-20 กก./ไร่ เพื่อเป็นปุ๋ยแกต่นข้าว และช่วยย่อยสลายฟางได้ดีขึ้น

- การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2

หลังจากใส่ปุ๋ยครั้งแรก 5-7 วัน ให้ระบายน้ำเข้าท่วมขังในแปลงระดับสูงประมาณ 5 ซม. จนกระทั่งข้าวอายุ 35-40 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 20-25 กก./ไร่

- การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 (อาจใส่หรือไม่ใส่ก็ได้)

เมื่อข้าวอายุได้ 50-55 วัน หลังลุ่มตอซัง ถ้าข้าวเจริญเติบโตไม่ดี ให้ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 15-20 กก./ไร่ (การปลูกข้าวตอซัง : กรมส่งเสริมฯ )

**นาโยนกล้า**

การใส่ปุ๋ยเคมี

- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1

ใส่หลังโยนกล้า 10-15 วัน ด้วยปุ๋ยสูตร 16-20-0 หรือ 18-12-6 หรือ 16-12-8 เลือกสูตรใดสูตรหนึ่งในอัตรา 25-30 กก./ไร่

- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2

ให้ใส่หลังจากใส่ปุ๋ยครั้งแรก 15 วัน ด้วยสูตร 46-0-0 อัตรา 5-10 กก./ไร่

- ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3

ให้ใส่หลังจากใส่ปุ๋ยครั้งที่สอง 15 วัน ด้วยสูตร 46-0-0 อัตรา 5-10 กก./ไร่.

(สำนักจัดการคุณภาพน้ำ : กรมควบคุมมลพิษ)

**เกร็ดความรู้**

**การทำปุ๋ยหมัก**

ปุ๋ยหมักเกิดจากการย่อยสลายวัสดุอินทรีย์ ให้มีขนาดเล็กลงได้สารอินทรีย์ ที่มีความคงทน วัสดุอินทรีย์ที่นำมาหมัก เช่น หญ้าแห้ง ฟางข้าว ต้นข้าวโพด กากอ้อย เปลือกมันสำปะหลัง ฯลฯ ปุ๋ยหมักสามารถทำได้เองโดยมีอัตราส่วนผสมดังนี้

**วัสดุ**

1. วัสดุอินทรีย์ 1 ตัน (หญ้าแห้งหรือฟางข้าว หรือเศษพืชชนิดอื่น ๆ )
2. มูลสัตว์ 200 กก.
3. ปุ๋ยยูเรีย 2 กก.
4. สารเร่ง พด.1 พิเศษ 100 กรัม (1 ชีด)

**วิธีทำ**

1. นำวัสดุอินทรีย์ทั้งหมดมาผสมกัน รดน้ำให้ชุ่ม
2. ทำกองปุ๋ยหมักให้มีความสูงไม่เกิน 1.5 เมตร
3. ผสมสารเร่ง พด.1 แล้วราดบนกองปุ๋ยหมัก
4. นำมูลสัตว์ปิดทับผิวหน้าชั้นกองปุ๋ยหมัก ให้มีความหนา ประมาณ 1 นิ้ว
5. กลับกองปุ๋ยหมักทุก 10 วัน

ปุ๋ยหมักจะช่วยปรับปรุงดินให้ร่วนซุย จับตัวเป็นก้อนดีขึ้น การอุ้มน้ำของดินดีขึ้น มีการระบายน้ำและอากาศดีขึ้น ลดการชะล้างของดิน สำหรับอัตราการใช้ในนาข้าว แนะนำให้ใช้ 500 กก./ไร่ โดยหว่านในช่วงเตรียมดินหรือระยะข้าวกำลังเจริญเติบโต.  
(ลดต้นทุนการปลูกข้าว โดย..ครูติดแผ่นดิน “ข้าว” : กรมส่งเสริมการเกษตร)

เรียบเรียงโดย จุฑามาส จงศิริ  
นักวิชาการเผยแพร่ ปฏิบัติการ

รวบรวมจาก - องค์ความรู้เรื่องข้าว  
สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว.  
- ลดต้นทุนการปลูกข้าว โดย...  
ครูติดแผ่นดิน “ข้าว” สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร  
-การปลูกข้าวต่อซัง สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร  
-ภัทรานิษฐ์ เปลี ยนไชสง  
สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ  
<http://wqm.pcd.go.th>

